

04.04.2008

Árvvus adnon guldaleaddjit!

Mii leat dehálaš dilálašvuodas. Lea mávssolaš, ahte dákkár dilálašvuhta lea lágiduvvon. Servodat ferte dorvvastit buot surggiin, ahte sámegielaš vuoigatvuohtabálvalusat olláhuvvet. Dál leat stuora hástalusaid ovddas – Suoma vuoigatvuohtavuogádaga ođastus ráhkada stuora gažaldatmearkkaid sámegielaš bálvalusaid ja oba Sámi leana olbmuid vuoigatvuohtadorvvu boahtteáigái. Sámegielaš bálvalusaid oažžu dálá áigge riektavuogádaga olis geavadis dušše dulkonbálvalusaid bakte.

Jagi 2004 bođii vuoibmái ođđa sámi giellalahka, mii buvtii buorádusaid sápmelaččaid giellalaš vuoigatvuođaide. Sápmelaččat galge sáhttit dán maŋŋel ee. doaimmahit áššiideaset sámegielain áššis, mii guoská iežas dehe iežas ovddu sámiid ruovttuguovllu suohkaniid ja stáhta eiseválddiid olis. Suoma sápmelaččaid didolašvuhta iežaset kultuvrras ja dakko bakte maid gielas lea buorránan sakka jagi 1995 maŋŋel. Dalle sápmelaččaid vuodđovuoigatvuođat dorvvastuvvoje ráđđehushámis ja sápmelaččaide álgoálbmogin váfistuvvui vuoigatvuohta iežaset gillii ja kultuvrii dego maid iešstivremii, mii daidda guoská. Sámegiella lei juo ovdal ožžon iežas láhkaásaheami jagi 1992 ja ođđa ráđđehushámis dát váfistuvvui čielga sániiguin. Jearaldatvuloš njuolggadusat čállojuvvoje maid ođastuvvon ja jagi 2000 vuoibmái boahtán vuodđoláhkii. Dego lea daddjon, sámi identiteahtta lea nanosmuvvan sakka dán maŋŋel ja dat boahtá ovdan ee. sápmelaččaid meari lassáneamis. Suoma sápmelaččaid mearri lea lassánan jagi 1995 rájes gitta jahkái 2007 sulaid beal goalmmát duhát olbmui ja dál Suoma sápmelaččaid mearri lea 9350 olbmo. Daid sápmelaččaid, geat orrot Sámi ruovttuguovllu olggobealde, eará sajes Suomas, mearri lea loktanan jagi 2003 rájes 2007 rádjái measta 40 % ja dál dat lea juo badjelaš 54 % Suoma sápmelaččaid mearis.

Davvisámegiella hubmojuvvo eanemus. Davvisámegielaš lea eanetlohkogiela sajádat Ohcejogas, mii lea maid áidna giella Suomas, gos sápmelaččat leat eanetlohkun. Suoma sámegielaš olbmui sulaid 70 % hupmet davvisámegiela. Davvisámegiela dilli lea buoret go unnilohkosámegielaš, anáraš- ja nuortalašgiela. Dilli lea guhkkín eret buoris davvisámegielaš buohta.

Ovttaveardásašvuohtaláhka gáibida, ahte stáhta ja suohkaniid eiseválddit ráhkadit ovttaveardásašvuohtaplána ja bargoministeriija ávžžuhusaid mielde suohkanat livčče galgan ráhkadit plánaid jagi 2005 loahpa rádjái ja plánain galggalii giddet earenoamáš fuomášumi sápmelaččaide álgoálbmogin sámiid ruovttuguovllus. Ovttaveardásašvuohtaplána dárkkuhussan lea ovddidit etnikkalaš ovttaveardásašvuođa ja eastadit njuolgo- ja gaskkalaš vealaheami eiseválddiid doaimmas ja bargobirrasis. Suoma vuodđolágas lea ásahuvvon sápmelaččaid giellavuoigatvuođain, ovttaveardásašvuohtagáibádusas ja vealaheami gielddus. Dasa lassin vuodđolága 22 paragrafas lea ásahuvvon almmolaš válldi geatnegasvuođas dorvvastit vuodđovuoigatvuođaid ja olmmošvuoigatvuođaid olláhuvvan. Vuoigatvuohtavuoigadagas ja bolesovttadagain galggalii ovttaveardásašvuohtaplánema mielde dáhkiduvvot, ahte sápmelaččat ožžot sámeielaláš bálvalusa ja ahte bálvalus lea maid sámi kultuvrra mielde.

Sámi giellalága olláhuvvan gáibida doaibmakultuvrra rievdadusa sámiid ruovttuguovllu eiseválddiid olis. Sámeielaláš bálvalusaid ordnen ja sámi giellalága olláhuvvan sáhtta buorranit sakka go dáláš doaimmat gártejuvvojit, bargooovddasvástádusat čielggasmahttojuvvojit ja go sámeielaláš bálvalusain dieđihuvvo aktiivvalaččat. Eiseválddit galget oaidnit sámi giellalága doahttaleami vuohččan proseassan, dehege dadjat nu ahte ii leat dár bahassii jos lágas lea dieđihuvvon bargoservošii okte dehe sámi giellalága váikkuhusat leat guorahallojuvvon dušše okte. Eiseválddit dáfus livččiinai lunddolaš ovttastit sámi giellalága olláhuvvama čuovvuma ja bálvalusaid gártema lánkaásahan ovttaveardásašvuohtaplána ráhkadeapmái.

Sámi giellalága olláhuvvan gáibida maid rievdadusa sápmelaččaid gielaláš meannudeamis. Jos gárggiideapmi sáme giela geavaheamis bissu seammalágánin, de lea várra, ahte buot sáme gielat báhcet dušše ruovttuid giellan ja sáme giella ii geavahuvvo virggálaš áššiid galgami obanassiige. Dálá dilis sáme gielaláš bálvalusaid gáibideapmi dárkkuha measta álohii sierraordnedemiid, ja dalle bálvalus ádjána ja sápmelaš gii máhtta suomagiela ii vealtakeahtta baste vuordit sáme gielaláš bálvalusa dehe ii oainne miehtemielaláš vuoiŋŋa sáme gielaláš bálvalusaid gáibideapmái. Buoremus vuohki sáme gielaláš bálvalusaid dorvvasteami várás sámiid ruovttuguovllus lea dahkat sáme gielaláš bálvalusain lunddolačča. Dálás bálvalusráhkadagain dát ii leat vel vejolaš, muhto dat gáibida stáhta ja gielddaid eiseválddiin vuoruheami ja bálvalusaid plánaid miel gárgheami. Sierra hálddahussurggiid gaskii galgá lasihit ovttasbarggu, vai sápmelaččaid gielaláš vuoigatvuođat sáhttet dorvvastuvvot dássebealagit.

Badjel bealli Suoma sápmelaččain orrot dálá áigge sámi ruovttuguovllu olggobealde. Fertenai jearrat, mot sápmelaččaid gielalaš bálvalusat ja vuoigatvuodát sáhttet dorvvastuvvot sámiid ruovttuguovllu olggobealde. Suoma vuodđoláhka dáhkida sápmelaččaide vuodđolága bakte vuoigatvuoda iežaset gillii ja kultuvrii. Dáláš vuogádat, mas sámegiela oahpahusa ordnen sámiid ruovttuguovllu olggobealde báhcá sámi váhnemiid viššalvuoda duohká, bidjá vára vuollái sápmelaččaid vuodđolága addin vuoigatvuoda iežaset gillii ja kultuvrii. Suoma stáhtas lea dáikko bakte vuosttaš geatnegasvuohta atnit ávvira sámegielalaš bálvalusaid dorvvasteamis sámiid ruovttuguovllu olggobealde.

Sámegiela oahppamis galgá bargoservošis movttiidahttit sámegiela álgooahpuid lohkama joatkit studeremis ain guhkkelii, vai sii basttále geavahit nu buori ja beaivválaš sámegiela mii áššehasbálvalusas dárbbahuvvo. Bargoservošat galggale oaidnit dán maid resursagažaldahkan. Jos álgooahpuid mañnel eai oahpa lasi, de álgooahpuide biddjon áigi ja resurssat mannet duššáš, daningo álgooahput eai atte dárbbalaš giellamáhtu bálvalit áššehasaid. Buot eiseválddiid sierra doaimmasurggiid bargiide galget dáhkiduvvot seammaárvosaš vejolašvuodát lohkat sámegiela.

Almmolaš giellalágas ja sámi giellalágas ii leat sierra guoddalanvejolašvuohta láhkarihkumiid čielggadeami várás iige sankšuvdnavuogádat láhkarihkumiid caggamii. Ovttavewardásašvuohtaláhka giellalágas vealaheami giela vuodul ja lágas lea dán dárkkuhusa várás sierra guoddalan- ja sankšuvdnavuogádat. Sámi giellaláhka lea luonddus dáfus juo vuodđoláganai geažil dakkár mii doalaha sámegiela ja sámi kultuvrra. Rihkkumiid čielggadeami ja caggama dihte lea earenoamáš mávssolaš, ahte sámi giellalága olláhuhttima galggalii ráhkaduvvot čielga guoddalan- ja sankšuvdnavuogádat, mii sáhtálii doaimmat juo daid riektivuogádagaid oassin, mat juo leat leame. Sámi giellalága olláhuvvan gáibida, ahte sámi giellaláhka gohcojuvvo gokčevaččat, vejolaš rihkkumiin ja váilivuodain sáhttá guoddalit ja ahte giellalága rihkkumiidda biddjojuvvojit rájnggaštusat. Sámi giellalága doaimman gáibida, ahte giellalága rihkkumat caggojuvvojit juo ovddalgihtii dárbbahassii dássásaš sankšuvdnavuogádagain.

Sámi giellaláhkačilgehusas lea bohtán ovdan, ahte sivaheaddjebálvalusaid sáhttá oážžut dušše dulkka bakte. Riikkasivaheaddjevirgedoaimmahat vástádusastis sámi giellaláhkačielggadeapmái ilmmuhii, ahte sámi giellaláhka ii guoskka dan njuolga, vaikko gal dulkon ordnejuvvonai dárbbu mielde. Sámedikki diñgon vuoigatvuodalaš árvvoštallama mielde riikkasivaheaddjevirgedoaimmahat gullá daidda eiseválddiide, maidda sámi giellaláhka

ovttačilggolaččat guoskaduvvo. Sámeielalaš bálvalusaid oažžun ii leat buori dilis sivaheaddjebálvalusain.

Diggeriekteodastus buktá iežas hástalusaid ja uhki sámeielalaš bálvalusaid boahhteáigái Sámi leanas. Álgoálgosaš evttohusaid mielde sámiid ruovttuguovlu juohkásivččii guovtti sierra diggerievtti vuollásažžan, Oarje- ja Nuorta-Sámi (Länsi- ja Itä-Lappi) diggerivttiide, ja juogálie ná sámeielalaš bálvalusaid guovtti sierra diggerievtti vuollásašvuhtii. Vuoigatvuohtaministeriija lea ákkastallan evttohusa ee. dainna, ahte dat vástidivččii bolesorganisašuvnna hálddahušlaš rájiid. Diggerivttiid ii goitge sáhte veardidit bolesorganisašuvnnaide, mihá deháleabbo lea hábmet seammalágán hálddahušlaš guovlluid sivaheaddje- ja diggeriektefierpmádhkii. Eará molssaeaktun lea dat, ahte Lappi diggeriekti seailulii ja dasa laktojuvvollii oba Giemajávrra diggeriekti. Dán molssaeavttu lea evttohan Lappi diggeriekti. Nubbi molssaeaktu lea dat, ahte Lappi dieggeriekti ollislaččat laktojuvvollii Roavenjárgga diggeriektái ja Soađegilis livččii bissovaš oalgekansliija. Goalmmát molssaeaktu lea dat, ahte hábmejuvvo ovtatmano diggeriekti, mii gokčá oba Sámi leana, dehege Lappi, Giemajávrra ja Giepmá-Durdnosa dieggerievttit laktojuvvole Roavenjárgga diggeriektái ja Soađegillái ja Giepmii bázále bissovaš oalgekansliijat.

Sámedikki dáfus lea dehálaš, ahte oba sámi ruovttuguovlu bissu oktilažžan ja seamma diggerievtti vuollásažžan. Sámeielalaš bálvalusat eai oaččo mange dilis hedjonit ovddežis diggeriekteodastusas. Sámeielalaš bálvalusat galgale báicca buorránit, daningo dáláš sámeielalaš bálvalandási ii sáhte atnit dárbaheami buorin. Diggeriektái galget vuodđuduvvot sámeielalaš sivaheaddji ja hálddahuščáli virggit, vai riikkavuložiid vuoigatvuohtadorvu olláhuvalii ja dikkit eai ádjánivčče sámeielala geavaheami dihte. Diggerievtti doaibmabáikkid eai maid oaččo sirdásit dáláza guhkkelii, vai riikkavuložiid vuoigatvuohtadorvu ii biddjo várá vuollái. Sámedikkiin ii leat ráđđadallojuvvon diggeriekteodastusas, muhto Sámediggi gáibida ahte dan galgá gullat dieggeriekteodastusa olis.

Sámi ruovttuguovllu sivaheaddje- ja vuoigatvuohtaáššit gáibidit sierraáššedovdamuša. Giedahallanvuloš áššit sáhttet gullat riikkaidgaskasaš soahpamuša vuollásaš, váttes áššiide ja maiddá boazodoalloáššit gáibidit olu. Diggeriekteodastusas vuoigatvuohtaministeriija ulbmilin lea leamaš dorvvastit riikkavuložiid vuoigatvuohtadorvu ja seamma ládje sivaheaddjiid/duopmáriid spesifiseren dihto vuoigatvuođa suorgái. Odastusa mielde háliduvvo buoriduvvot riektegeavvama šládja ja semmas bohtosat. Ulbmil lea earenoamáš buorre, muhto dan olláhuššan gáibida dan, ahte vuodđuduvvo sámi áššiide vuojušuvvan ja sámeiel máhtolaš sivaheaddji virgi ja dahkkojuvvo

vejolažžan duopmáriid skuvleheapmi sámii guovllu sierragáždagaide ja daid čovdosiidda. Dáin ođastusain, mat ákkastallojuvvojit produktividehtain ja beaktivuodain váilu dávjá viiddit lálkaásahan konteaksta ja vajálduhttojuvvo, ahte ođastusat eai oáččo heajudit guovllu olbmuid sajádaga. Sáhtá maid jearrat, ahte dáhkidago ná jodánis diggeođastusa gieđahallan dan, ahte ášši lea dutkojuvvon dárbahassii ja mánggabeallásaččat ja dahkkon vejolažžan buot intreassaoassebeliid gullan ášši válmmaštallamis. Dálhan sámekki eai leat gullan ášše válmmaštallamis ja sámekiggelága miel ráđđádallangeatnegasvuohta lea rihkkojuvvon áššis, mii guoská sápmelaččaid.

Sámekielalaš bálvalusat eai leat vuoigatvuohtavuogádagas vel dárbahassii buori dásis. Ruovttusiiddut ja dieđihangihppagat leat jorgaluvvon sámekielaide, muhto eai nu olu go livččii dárbu. Dábálaš skovvevuođut, mat adnojuvvojit vuoigatvuohtaveahkis ja dikkiin eai leat jorgaluvvon sámekielaide nu olu go livččii dárbu, ja dáthan njoazida áššehasbálvalusa sakka. Jorgalusat galget dahkkot dakkaviđe. Sámekki lassin maid riikkabeivviid vuoigatvuohtaáššeolmmoš lea gáibidan mearrádusainis, ahte boleshálddahas galget jorgaluvvot sámekilli buot deháleamos skovit.

Sámekielalaš bálvalusat dikšujuvvojit stáhta eiseválddiid olis eanas dulkkaid bakte. Sámekielalaš sáhtá lohkat gokčevaččat Oulu universitehtas, gursset leat maid fállun Helssega universitehtas, Roavenjárgga ámmátallaskuvllas ja Lappi universitehtas. Vuoigatvuohtanotára skuvlejuvvojit sáhtá ohcat sámekielalaččaid dihtomeriin. Leanai dehálaš dorvvastit juo skuvlenmuttus sámekielalaš bálvalusaid sámiiid ruovttuguovllus. Dát guoská oppalaččat oba vuoigatvuohtavuogádaga, sihke bolesiid, ášševuoddiid ja vuoigatvuohtanotáraid. Skuvlema olis galgá fállat vajošvuođa ja movttiidahttit sámekielalaš lohkamii.

Sámekielalaš bálvalusaid lunddolažžan dahkan gáibida ovddalgihtii áváštalli vuogádaga, dehege go áššehaš bohtá gáibidit sámekielalaš bálvalusaid, eai álggaleage smiehttat gos dulka gávdná ja maid sámii giellalálka rievtti mielde gáibida. Eiseválddiid ollái galget báicca vuodduvot áššehasregisttarat, maidda dieđusge bivdojuvvo áššehasa miehtan, maid bakte stivrejuvvo sámekielalaš diehtujuohkin, ordnejuvvo dulka dehe oahpistuvvo áššehas sámekiel máhtolaš virgeolbmo lusa. Eiseválddiid almmolaš dieđáhusain ja virgedoaimmahagaid oahpástagain galgá mitaluvvot, geat bargiin máhttet bálvalit sámekilli, vai sámekielalaš olbmot máhttet mannat sin lusa.

Sámi giellaláhkačielggadeami dieđuid vuodul Lappi diggerievttis bargaba guokte davvisámegiela álgoohpuid máhtti bargi. Álgoohpuid hálddašepmi ii leat nohkka olu áššehasbálvalusa addimii. Sámeigiela máhttu gehččojuvvo dušše härve earenoamáš ánsun virgeválljemis. Sámi giellaláhkačielggadeami mielde problemáhtalaččamus lea dat, ahte Roavenjárgga hoavvarievttis ja Lappi diggerievttis, mat bálvleaba vuohččan sámi ruovttuguovllu olbmuid, sámi giellalága váikkuhusat bargoservoša barggus dovdojuvvojit hejot. Lappi diggerievttis buot oahpástagat, johtinrávvagat ja dávvalat jorgaluvvojit davvisámegillii. Dasa lassin jorgaluvvojit muhtin ilmmuhusat, gulahusat, beavdegirjjit, skovit ja mearrádusat davvisámegillii. Eará dokumeanttat eai jorgaluvvo davvisámegillii. Anáraš- ja nuortalašgillii jorgaluvvojit buot oahpástagat, johtinrávvagat ja dávvalat sihke muhtin gulahusat, skovit ja mearrádusat. Dasa lassin anárašgillii jorgaluvvojit muhtin ilmmuhusat. Čielggadeami mielde duopmostuolut devdet sámi giellalága gáibádusaid duhtadahtti ládje.

Sámi giellaláhkačielggadeami mielde ovddeš gihlegottiid bargiid sámeigiela máhttu lea unni. Giehtaruohttasa gihligottis oktage bargi masa lea mielde lohkkon hoavda ii hálddaš sámeigiela ollenge. Anár-Ohcejoga gihlegottis sámeigiela álgoohpuid hálddašit golbma bargi. Soađegili gihlegottis okta bargi máhtta davvisámegiela bures ja sáhtta bálvalit davvisámegillii. Gihlegottiid bargiin 90 % eai máhte sámeigiela ollenge. Orolii lunddolaš navdit, ahte gihlegottit, mat gohčet lágalašvuoda, dovdet sámi giellalága geatnegasvuodaid ja gáibádusaid hui bures. Goitge dušše 5 % vástideddjiin dovdet sámi giellalága váikkuhusaid hui bures, váikkuhusaid dovdet bures 38 % vástideddjiin. Sámi giellalága gáibádusaid dovdet hejot 33 % ja sámi giellalága eai dovdda ollenge 24 % gihlegottiid bargiin. Sámi giellaláhkačielggadeamis jerrojuvvui maid maid gihlegottiid bargit jurddahit sámi giellalágas. Bealli vástideddjiin jurddahit miehtemielalaččat, sulaid 30 % mielas sámi giellalágas ii leat mearkkašupmi ja 8 % vástideddjiin jurddahit negatiivvalaččat sámi giellalága ektui. Negatiivvalaš jurddaheapmi sámi giellaláhkii ii sáhte bolesdoaimmas leat dušše ovttá bargi oaiivil, muhto dat speadjalastá oba bargoservoša jurddaheami giellaláhkii ja sápmelaččaid gielaláš vuoigatvuodaide. Boahttevuodas gihlegottiid dehege dás duohko vissa bolesbiriid hoavddat galggale giddet earenoamáš fuomášumi bolesiid ja eará bargiid dieđu buorideapmái sámi giellalágas, sápmelaččain ja sámi kultuvrras sihke atnit ávvira bargoservošiid vuoigga ja jurddahanvugiid lágalašvuodas ja utnolašvuoda gudnejahttimis.

Lea dehálaš, ahte olbmot luhttet almmolaš ortnega gohcci boleslágadussii. Luohttámuš gáibida, ahte maiddái sápmelaččaid gielaláš vuoigatvuodát olláhuvvet vuoiggalaččat earenoamážit bolesiid ja riikkavuložiid deaivvadandiliin. Lea dehálaš, ahte sápmelaččat besset geavahit iežaset giela, vai sii

basttále dovddahit iežaset dárkket ja ahte boasttoipmárdusaid sáhtálii gáržžidit nu unnin go vejolaš diliin, mat sáhttet čuožžilit gielaláš gulahallanválttisvuodaid dihte.

Riektelágádusa iešvugiide gullá dábálaš olbmui vieris formálavuohhta mearrádusdahkamis ja giellageavaheamis. Lágageavahanválddi sátnerádjju lea eatnasiidda amas iežas eatnigillii ja earenoamážit sáme giela dáfus, daningo juridihkalaš terminologiija lea amas, iige dat leat ollásit stáđásnuvvan sáme giellii. Riekteveahkki lea earenoamáš dehálaš sápmelaččaide, daningo priváhta ášševuoddjidoaimmahagat eai gula sámi giellalága ollái. Sámi guovllu eiseválddiid olis oazžu riekteveahkis buoremusat ja almmá sierraordnemiid haga sáme gielaláš bálvalusa, muhto dušše fal davvisáme giela buohhta. Riekteveahkis čálaláš dokumeanttat eai olus jorgaluvvo sáme giellii. Riekteveahki barggus livččii ávkkálaš jorgalahttit áššegirjjiid vuoduid sáme gielaide, dego gávpegirjjit dehe testameattat. Dát ovddidivččii sáme giela geavahusa.

Sáme gielaláš bálvalusat adnojuvvojit dávja resursagažaldahkan, vaikko ášši ii leatge nu. Gažaldat lea lága doahhtaleamis, ii resurssain. Buot hálbbimusat eiseválddit beasale sámi giellalága dagahan goasttádusain nu ahte bálkáhivčče sáme gielaláš olbmuid, nu ahte dagale ovttasbarggu suohkaniiguin ja eará eiseváldiiguin ja nu ahte ráhkadivčče olbmuid, geat háliidit sáme giel bálvalusaid ovddalgihtii diehtti bálvalanvuogádaga. Šat ii sáhte ákkastallat dan, ahte sáme gielain bálvalusa gáibideapmi livččii heahkastuvvan ja spiehkastatlaš ášši. Eiseváldiin lea sámi giellalága mielde ovddasvástádus ovddidit sáme giela geavahusa. Dat lea stuora ovddasvástádus ja guoská servodaga buot surggiid. Sáme giela bálvalusaid ovddideapmi lea báhcán eanas jorgalanbálvalusaid vehkii. Servodaga sierra nuppástusat ja bálvalusaid čohkken buktet ođđa uhkiid sáme gielaláš bálvalusaid olláhuvvamii. Uhkin lea, ahte diggebálvalusaid lassin maistráhtabálvalusat sirdásivčče ain guhkkeli sámiid ruovttuguovllus. Bálvalusaid čohkken ja sirdin lea eahpevuoggalaš earret áššehasaid, muhto maid fárrendáhpagis gillájeddjiid suohkaniid guovdu. Stáhta galggalii buorebutge doarjut fárrendáhpaguovlluid nu ahte ráhkada daidda bargosajiid, ii jávkadit daid. Stáhtahálddaha produktivitehtaprográmma eastá sámiid ruovttuguovllus sáme gielaláš bargiid bálkáheamis ja váttásnuhtá sámi giellalága olláhuvvama. Produktivitehtaprográmma galgá olláhuhttojuvvot nu ahte váldojuvvo vuhtii sámi giellaláhka.

Sámedikki dearvvuodagat Suoma sivaheaddjelágádussii leat čielgasat. Sápmelaččaid vuoigatvuohtadorvvu galgá ovddidit ja sápmelaččaid gielaláš vuoigatvuođat eai oáččo hedjonit. Dáláš sáme gielaláš bálvalusaid dássi ii leat dárbahassii viiddis, ja uhkin lea, ahte bálvalandássi hedjona dálážiige. Suoma riektivuogádaga earenoamáš ovddasvástádussan lea doahhtalit Suoma

lágaid bustávaid mielde ja čájehit ovdamearkka eará eiseváldiide rievttis doaimbavuogis. Sámi giellalága doahttaleapmi lea leamaš váilevaš ja buoridanvárru livččii vel olunai. Riektelágádus galgá buot doaimmastis doahttalit sámi giellalága, iige dat sáhte dahkat dakkár čovdosiid, mat heajudivčče sáme giela sajádaga lágaheamet. Hálldahusodastusat sáhttet leat jur dákkár nuppástusat.

Mii sámedikkis gáibidit, ahte sáme gielalaš bálvalusat galget gárggiidahttojuvvot. Áššiid ii sáhte galgat dušše dulkkaid ja jorgaleddjiid bakte, muhto sáme giela geavahus galgá ovddiduvvot duođalaččat ja dáhkiduvvot sápmelaččaid riektedorvu. Seammas galgá váldit vuhtii maid dan, ahte sivaheddjiin ja duopmáriin lea dárbbaslaš áššedovdamuš. Go virgeolbmot ja diggerievttit sirdásit ain guhkkelii sámiid ruovttuguovllus lea maid várra, ahte sin áššedovdamuš sámiiguovllu sierragažaldagain hedjona ja dákkko bakte maiddái mearrádušat hedjonit. Sámediggi maid gáibida, ahte eiseválddit galget ovddidit sáme giela geavahusa ja galget diedihit sámi giellalágas ja dan geatnegasvuodain áššehasaide ja bargiide aktiivvalaččat. Buorit guldaleaddjit, dađi bahábut mus ii leat leamaš ságastan beare olu miehtemielalaččaid dadjanládje. Dat meine dalle dan ahte gárggidan- ja buoridanvárru lea olu – guodán spáppa dál didjiide buorit guldaleaddjit. Mun sávan, ahte min sánit nuppástuvvet fargga dahkun ja bastit ovtas buoridit sápmelaččaid vuoigatvuohtadorvvu oppalaččat. Giitu beroštumis.